

VIKTOR FRANKL EN DEPRESSIE

DIAGNOSTISCHE CLASSIFICATIESYSTEMEN

PIETER HOEKSTRA

Viktor E. Frankl leefde van 1905 tot 1997. Met zijn overlijden in 1997 is zijn leven als het ware gestold - gestolde werkelijkheid -, zoals hij het in algemene zin beschrijft in zijn artikel 'Time and Responsibility', dat we in de Nederlandse vertaling hebben opgenomen in ons Bulletin onder de titel 'Tijd en Verantwoordelijkheid' (jg.9/2, juni 1999). '(...) wanneer het zand door de nauwe opening van het verleden is gelopen, wordt het onbeweeglijk, alsof het behandeld is met een hardend materiaal, of liever een conserverende stof. In het verleden is alles voor eeuwig vastgelegd.'

Tijdens het leven van elk mens zijn er dergelijke stollingsmomenten aan te wijzen. In positieve zin schrijft Frankl daar over in het bovengenoemde artikel. De wetenschapper zou misschien het liefst aan de laatst uitgekristalliseerde gedachteconstructies herinnerd worden, waarbij deze denkt aan zowel de lezer als de toegesprokene. De feitelijke situatie is dat we eerst volop in ontwikkeling zijn, daarna treedt er gewoonlijk een fase op van consolidatie. Misschien beweegt de stroom onder het vast geworden oppervlak nog licht, maar het wordt dikker en trager; daarmee -als het goed- is constanter en meer hanteerbaar. Ook voor Viktor Frankl geldt dit. Al in de '20er jaren van de twintigste eeuw is hij met schrijven begonnen, waarbij zijn eerste bijdrage aan de psychotherapie door prof. Sigmund Freud zelf werd uitgelokt en gepubliceerd. In de 30er jaren begint Frankl's denkkader vaste vorm aan te nemen. Direct na de Tweede Wereldoorlog wordt zijn literaire productiviteit in zijn vakgebied en voor de leek snel groter en constant. We zouden kunnen zeggen dat in dit opzicht de jaren 1945-1965 de jaren zijn van ontwikkeling en consolidatie. Begrippen als paradoxale intentie zijn al van voor de oorlog, maar krijgen nu hun grote verband in de door Frankl ontwikkelde en toegespitste antropologie. De jaren na 1965 - Frankl is dan al spoedig de zesting voorbij - betekenen een nadere consolidatie en dat is de tijd dat de 'boodschap' verder gedragen kan worden, zowel door hem zelf als door zijn leerlingen.

Viktor Frankl and depression diagnostic classification systems

Pieter Hoekstra

Viktor E. Frankl lived from 1905 to 1997. With his death in 1997, his life in a way has been coagulated - coagulated reality -, as he describes it in a general sense in his paper 'Time and Responsibility' which we have published in the Dutch translation in our bulletin under the title 'Tijd en verantwoordelijkheid' (jg.9/2, June 1999). '(...) when the sand has run through the narrow opening of the past, it becomes motionless as if it is treated with a hardening material, or rather a conserving substance. In the past everything has been fixed for ever.'

During the life of each person there can be designated such concretion moments. In a positive sense Frankl writes about that in the aforesaid article. The scientist would perhaps prefer to be reminded to his last crystallised idea constructions, where he thinks of both the reader and the attended. The actual situation is that we are firstly in an abundant development, afterwards usually we experience a phase of consolidation. Perhaps the flow under the fixed surface still moves lightly, but it becomes more thickly and slower; with that - if all is well - it is more constantly and more easy to handle. This is also applicable to Viktor Frankl. As soon as in the 20's of the twentieth century he has started writing, where his first contribution to the psychotherapy was provoked and published by Sigmund Freud himself. In the 30's Frankl's intellectual framework starts to adopt a fixed form. Directly after the second-world war his literary productivity in his field of study as well as for the layman becomes rapidly larger and more constant. We could say that in this respect the years 1945-1965 are years of development and consolidation. Terms as paradoxical intention are already from before the second world war, but get their coherence now in Frankl's developed and focussed anthropology. The years after 1965 - Frankl is then shortly beyond sixty - mean a closer consolidation and that is the time that the 'message' can be carried further, both by himself as by his students.

ICD - *. In 1948 publiceerde de World Health Organisation (WHO) de eerste editie van de *International Classification of Diseases (ICD)*. Dit coderingssysteem werd indertijd door de WHO ontwikkeld, slechts met het doel internationale overeenstemming te bereiken over sterftcijfers. In aanvang was het een opsomming van termen. Pas in de ICD-2 begint men met een nomenclatuur. De meest recente versie is ICD-10. Vooral hoofdstuk V is van belang voor werkenden in de GGZ en aanverwante beroepsgroepen. Dit V^{de} hoofdstuk is daarmee grotendeels vergelijkbaar met de DSM-IV, waarbij de DSM-IV de ICD-10 coderingen onder de eigen codering noemt. De in ontwerp zijnde ICD-10-CM zal waarschijnlijk niet voor 2003 beschikbaar komen.

DSM - *. De eerste editie van de American Psychiatric Association's *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders* verscheen in 1952. Het was het eerste officiële handboek voor psychische aandoeningen die een glossarium van beschrijvingen van diagnostische categorieën omvatte. In die tijd klonk de invloed van Adolf Meyer's psychobiologische benadering nog sterk door, waarin de gedachte dat psychische aandoeningen reacties zouden zijn van de persoon op psychische, sociale en biologische factoren dominant is. In 1968 verschijnt de tweede editie van DSM - daarom DSM-II genaamd. De classificatie wordt nu gebaseerd op de classificatie van psychische aandoeningen van de achtste revisie van *International Classification of Diseases (ICD-8)* die in hetzelfde jaar verschijnt. De term 'reactie' is nu verdwenen; de term 'neurose' blijft nog wel gehandhaafd, maar verder worden diagnostische termen gebruikt die niet meer rechtstreeks ontleend zijn aan een specifiek theoretisch kader of school. De nieuwste versie is overigens DSM-IV-TR™ (2000).

Duidelijk mag zijn dat Viktor Frankl weinig gemeen heeft met de psycho-biologische benaderingswijze van Meyer en als in 1968 de DSM-II ingevoerd wordt heeft Frankl de bulk van zijn werk al geschreven. Daarmee zijn deze twee internationaal breed aanvaarde diagnostische classificatiesystemen eigenlijk buiten het werk van Frankl gebleven. Immers - geschreven werk is in zekere zin dubbel

ICD - *. in 1948, the World Health Organisation (WHO) published the first edition of the International Classification of Diseases (ICD). This coding system originally has been developed by the WHO in those days, only with the aim of reaching international an agreement concerning mortality-figures. In commencement it was an enumeration of terms. Just in ICD-2 one starts with nomenclature. The most recent version is ICD-10. Especially chapter V is important for workers in the health service and related occupational groups. This V-th chapter is mainly comparable with DSM-IV, where DSM-IV uses ICD-10 codings under its own coding. The new ICD-10-CM which is in development will probably not come available before 2003.

DSM - *. the first edition of the American Psychiatric Association's Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders appeared in 1952. it was the first official handbook for mental disorders which included a glossary of descriptions of diagnostic categories. In that time the influence of Adolf Meyer's psycho-biological oriented approach was still strong, in which the idea that mental disorders would be responses of the person on mental, social and biological factors is dominant. In 1968, the second edition of DSM is published - for this reason it is called DSM-II. Classification is now based on the classification of mental disorders of the eighth revision of international Classification of Diseases (ICD-8) witch appears in the same year. The term 'response' has now disappeared; the term 'neurosis' still remains maintained, but further diagnostic terms are used that are borrowed no longer directly from a specific theoretical framework or school, are used. The newest version is moreover DSM-IV-TR™ (2000).

It can be clear that Viktor Frankl has little in common with the psycho-biological approach of Meyer and, when in 1968 DSM-II is introduced, Frankl has already written the bulk of his work. With that these two internationally widely accepted diagnostic classification systems have in fact remained outside the work of Frankl. As a matter of fact - written work has coagulated in a certain

gestold. Verderop in onze eigen ontwikkeling worden we nog altijd geconfronteerd met onze vroege (wetenschappelijke) producten. In ieder geval zijn latere ontwikkelingen hooguit 'impliciet' in ouder werk aanwezig. Als deze gedachten later breder gedragen worden noemen anderen ze misschien 'profetisch'. Bij Frankl zijn meerdere momenten aanwijsbaar die we een dergelijke waardering kunnen geven. Feit blijft dat Viktor Frankl in zijn oeuvre niet kon werken met de vigerende coderingssystemen ICD-10 en DSM-IV (ondertussen TR - text revision). Een eerste poging daartoe is ondernomen door dr.E. Lukas (1986, 1998). Zij heeft in kaart gebracht, in de uitgave van 1998 op basis van de ICD-10 coderingen, welke aandoeningen we tegenkomen in het werk van Frankl. Helaas vinden we daar geen literatuurverwijzingen. Dat zou een boekwerk op zich vormen en het is zeker de moeite waard een dergelijke uitgave te overwegen. Het is evenwel niet de bedoeling van dr.Lukas een concordantie te leveren op ICD-10 en de Frankliana, maar slechts om de student in de logotherapie/existentieel analytische psychotherapie bekend te maken op welke terreinen van de psychopathologie deze benadering in ieder geval toepasbaar geacht mag worden, uitgaande van de stichter en pionier van de Derde Weense School.

Het is niet onze pretentie de gesignaleerde lacune in de publicatie van dr.Lukas op te vullen. Door onze concrete vraag waar in zijn publicaties Frankl nu spreekt over 'depressie' in zijn werk hebben we voor dit - op zich al weer immense veld - geprobeerd iets boven tafel te krijgen. Frankl zelf gebruikt meestal de term 'neurose' en in zijn 'Theorie und Therapie der Neurosen' (1956) geeft hij de *werdungs-* und *wirkungsgeschichte* van dit woord aan. Met de lijst van Lukas worden we al verder geholpen. Wat bij Lukas evenwel ontbreekt zijn de, in de westerse wereld breed gebruikte, DSM-IV coderingen. Hiermee komen wij direct terecht bij de opzet van deze bijdrage. Deze bestaat uit de volgende elementen:

- * Een doorsnee van het werk van Viktor Frankl, waarin depressie voorkomt (waarvan het eerste deel in dit nummer; in het decembernummer de afronding, met conclusies en literatuurlijst)
- * Twee gedeelten uit 'Theorie und Therapie der Neurosen', in de Nederlandse vertaling op basis van de 8ste oplage (1999) en een gedeelte uit 'Die Psychotherapie in der Praxis' (1986, 1997) (in de komende

way twice. Furtheron in our own development we are still faced with our early (scientific) products. In any case later developments are at the most 'implicit' present in parent work. If these ideas are later broadly accepted others call them perhaps 'prophetic'. In Frankl's work are several moments assignable which we can give such an appreciation. Fact remains that Viktor Frankl could not work in his oeuvre with the prevalent coding systems ICD-10 and DSM-IV (in the meantime TR - text revision). A first attempt to clear this situation has been undertaken by dr.E. Lukas (1986.,1998). She has mapped, in the expenditure of 1998 which disorders we encounter in the work of Frankl on the basis of ICD-10 codings. Unfortunately we find no literature references there. That would form a volume in itself and it is certainly worth to consider such an expenditure. It is however not the intention of dr. Lukas to provide a concordance on ICD-10 and the Frankliana, but only to make the student familiar with the Logotherapy / Existential Analytical psychotherapy to which areas of the psychopathology this approach can be relevant and applicable, judging by the founder and pioneer of the third Viennese school.

It is not our claim to fill up the identified lacuna in the publication of dr. Lukas. By our concrete question where in his publications Frankl mentions depression in his work we have tried to get for this - in itself already immense field - things clarified. Frankl generally uses the term 'neurosis' and in his '*Theorie und Therapie der Neurosen*' (1956) he indicates the - *werdungs und wirkungsgeschichte* of this word. With the list of Lukas we are helped a little further already. What at Lukas however is lacking, are the, in the Western world widely used, DSM-IV codes.

We arrive directly at the set-up of this contribution. These exist from the following elements:

- * A longitudinal section of the work of Viktor Frankl, in which depression appears
- * Two parts from 'Theorie und Therapie der Neurosen', in the Dutch translation on the basis of 8th edition (1999) and a part from 'Die Psychotherapie in der Praxis ' (1986.,1997)
- * An adaption of the survey of dr.E. Lukas,

- nummers)
- * Een bewerking van het overzicht van dr.E. Lukas, waarbij de ICD-10 coderingen nu aangevuld worden met de DSM-IV-TR coderingen en hier en daar een bijstelling. (december 2000)
 - * Een lijst met de ICD-10 coderingen, voor zover we die, op basis van het bovengenoemde overzicht, onbenoemd tegenkomen in Frankl's werk. Voor het overzicht in de drie talen die voor ons in de studie van het werk van Frankl belangrijk zijn: onze eigen taal en de twee talen waarin Frankl zelf zijn werken geschreven heeft, namelijk Duits en Engels. In één oogopslag kunnen we dan vaststellen dat 'Alpträume' in onze taal 'nachtmerries' heten. (december 2000)

De laatste twee componenten zijn breder dan het ons gestelde doel om dieper op de depressie bij Frankl in te gaan. Wij menen echter hiermee een stukje gereedschap te kunnen bieden aan ieder die geïnteresseerd is dieper op het werk van Frankl in te gaan, of het nu is voor wetenschappelijke doeleinden of voor een grondiger praktijkbeoefening in Logotherapie en Existentieel Analytische psychotherapie.

where ICD-10 codings are now completed with DSM-IV-TR codings and here and there an adjustment

* A list with ICD-10 codings, as far as we encounter that, on the basis of the aforesaid survey, unnamed in Frankl's work. For the survey in the three languages which are for us important in the study of the work of Frankl: the Dutch language and the two languages in which Frankl himself has written his works, namely German and English. At a single glance we can note then that 'Alpträume' in our language are called 'nightmares'.

The last two components are broader than our aim to go deeper into the subject of depression at Frankl's. We think however to offer here a small tool to make everyone, who is interested to go deeper into the work of Frankl, able to do so whether it is to discuss for scientific aims or for a more thorough practice in Logotherapy and existential-analytical psychotherapy.